

DE POPULIEREN EN DE STATISTIEK

door

Dr. A. A. C. SPRANGERS.

Het proefschrift van Dr. Houtzagers: „Het geslacht *Populus* in verband met zijn beteekenis voor de Houtteelt” is, ook blijkens het „woord vooraf”, een botanisch-systematische studie. Wanneer ondergeteekende dan ook de vrijheid neemt, eenige opmerkingen over het werk te maken, dan zullen deze, zooals te begrijpen is, niet den hoofdinhoud betreffen, waarvoor men als niet-botanicus slechts het respect kan hebben, passend voor een zoo omvangrijken en blijkbaar gedegen arbeid, die alleen door gespecialiseerde botanici kan worden beoordeeld.

Hoofdstuk I is echter in hoofdzaak van inleidenden aard en beoogt een denkbeeld te geven van de economische beteekenis van deze houtsoort voor ons land. Dit kleine deel van het werk ligt wèl op het terrein van ondergeteekende en waar bovendien de schrijver daarin herhaaldelijk mijn naam noemt in verband met bepaalde gegevens, meen ik aanleiding te hebben daarop nader in te gaan.

De schrijver doet mij de eer aan om de enkele regels, waarin ik in „De Economische beteekenis van het bosch voor Nederland” de herkomst van onze voor de houtteelt van belang zijnde populieren aanduidde, aan te halen en te noemen: „de neerslag van wat de bij dit gewas belanghebbenden van den populier weten”. Ongetwijfeld heeft de schrijver niet bedoeld, dat het overige wat van den populier bekend was, slechts de bij een neerslag behoorende „waterige oplossing” is. Voor het zeer weinige, dat in verband met het bestek mijner bovengenoemde studie daarin over dit onderwerp moest worden gezegd, kon ik ruimschoots putten uit hetgeen anderen voor mij daarover hebben geschreven, zooals bv. uit „de Houteelt” van Ir. J. P. van Lonkhuzen, die den zwarten populier (*P. nigra* L.) als Europeesche houtsoort beschrijft en de cultuur en de teelt behandelt. Nu het blijkt, dat de zwarte populier van de praktijk niet de oorspronkelijke inheemsche *P. nigra* is, maar ook reeds een daarmee gekruiste Amerikaan, kan de praktijk er zich mede troosten dat zij ten aanzien van den naam gedwaald heeft, mede op heidemaatschappelijk gezag. Ook voor den laatsten inheemschen populier, die naar werd gemeend nog wat voor de houtproductie te beteekenen had,

moet dus deze illusie worden opgeborgen. Al vinden wij het in zekeren zin jammer, wij nemen het gaarne op gezag van Dr. Houtzagers aan.

Niet zoo gereedelijk leggen wij ons neer bij de bestrijding van het kapcijfer van 150.000 m³ per jaar, dat voor den populier in mijn bovengenoemde studie is genoemd. Dit cijfer is namelijk rechtstreeks afgeleid uit den werkelijk plaats gevonden „meeruitvoer” volgens de authentieke gegevens van het Centraal Bureau voor de statistiek, uit het gebruik in de klompenfabricage, van de lucifersfabrieken en het overige gebruik. Op het noemen van dit cijfer liet ik echter onmiddellijk volgen, dat „de vraag of deze hoeveelheid, zonder sterke aantasting van het houtkapitaal kan worden geveld, slechts met zekerheid zal kunnen worden beantwoord, wanneer statistische gegevens over den voorraad canadaboomen zullen zijn verzameld”. Deze essentiele restrictie had m.i. billijkheidshalve, bij een zoo uitvoerige bestrijding van het door mij genoemde cijfer, niet nagelaten mogen worden te vermelden.

De schrijver berekent dan op zijne wijze de productie van populierenhout. Hij gaat uit van een voorraad van 1.94 miljoen boomen, die hij aan de hand van door de gemeenten ingevulde vragenlijsten vaststelt, neemt een gemiddelden bijgroei aan van 1 m³ in 25 jaar, die op globale schatting berust en stelt op grond daarvan de productie op 80.000 m³ per jaar.

De uitkomst der berekening wil ik niet bestrijden, want tegenover deze schatting zou ik slechts een andere schatting kunnen stellen, in beide gevallen blijft het giswerk. Ook tegen de methode van schatten heb ik geen enkel bezwaar, *mits* men er niet meer waarde aan toekent dan aan andere schattingsmethoden. Echter vrees ik, dat Dr. Houtzagers zich teveel op het standpunt stelt, dat hij wél betrouwbare gegevens levert en hiertegen meen ik uit statistisch oogpunt stelling te moeten nemen.

In de eerste plaats dan is de schatting van den gemiddelden bijgroei voor ons land willekeurig. Toevallig lees ik pas in een artikel van Dr. Apeldorn te Dusseldorf in de Deutsche Forstwirt van 2 April, dat aan den Benederijn wordt gerekend met 2 m³ in 40 jaar. Deze aanname, die ik als even willekeurig onderstel, zou bv. op de uitkomst reeds een verschil geven van 20 % of 25 %, al naar men het nemen wil. Alleen een flink aantal aanwasmetingen in een groot aantal gebieden kan ons in deze uit den droom helpen.

In de tweede plaats is bij de bepaling van het aantal boomen de weg van het doen invullen van vragenlijsten gevolgd en het is wel gebleken, ook bij de cijfers over de oppervlakten bosch enz., die in onze landbouwstatistiek zijn

verschenen, dat de niet nader gecontroleerde opgaven van gemeenten, een gevaarlijken grondslag voor een statistiek vormen. Trouwens ook in andere landen heeft men bij de boschstatistiek met de opgaven van niet-deskundige zijden zulke slechte ervaringen opgedaan, dat men van deze methode afzag. Wie de wijze van beantwoording ten raadhuize van landelijke gemeenten, van de vele op allerlei gebied inkomende vragenlijsten meer van nabij heeft meegeemaakt, weet maar al te goed, dat in niet weinig gevallen deze ten zeerste betrouwbaarheid missen. Dit is geen verwijt aan de gemeenten, eerder nog aan de vraagstellers, omdat deze vaak voorbereiden, dat de gemeenten niet over de gevraagde gegevens beschikken en ook niet over de juiste personeel, of over de middelen om de gegevens op de juiste wijze te verzamelen. Er wordt dan ook maar al te vaak in zulke gevallen een globale schatting gemaakt, waarbij, als het onderwerpen betreft van „landelijken” aard, een krachtig beroep wordt gedaan op de plaatselijke bekendheid en het taxeringsvermogen van den veldwachter.

De vragenlijst over de populieren is gericht aan de gemeenten, „waar de cultuur van den populier van voldoende beteekenis kon worden geacht”. Er werd geen *telling* verlangd, maar opgave van het in de gemeente voorkomende aantal boomen „globaal”, ook voor wat betreft de aan particuliere eigenaren behoorende. Voorts werd gevraagd, hoeveel van dit globale aantal meer dan 1.10 m op borsthoogte meten, hoeveel de laatste 5 jaren werden aangeplant en de leeftijd of maat waarop in de betrokken gemeenten in het algemeen wordt geveld. Afgezien van de omstandigheid, dat zooals uit de populierenkaart op pag. 12 blijkt, een vrij groot deel van het land, waar de populier wel veel minder, maar toch óók voorkomt, buiten de enquête viel, mag m.i., ook al hebben bijna alle aangeschreven gemeenten de populieren volledig ingevuld, daaruit niet worden geconcludeerd tot betrouwbaarheid der verkregen cijfers. Zelfs zouden wij bijna geneigd zijn, juist die volledigheid met eenigen argwaan te beschouwen, want het is er verre van, dat het gros van de gemeenten inderdaad over de nauwkeurige gegevens beschikt. In verband met het verzamelen van houtprijssberichten bezocht ondergeteekende verscheidene gemeentehuizen in streken met veel houtopstanden, ook in gemeenten waar veel populieren in klein bezit der boeren voorkomen, zooals bv. in den Achterhoek en dan bleek herhaaldelijk dat men niet van de hoeveelheid boomen en nog minder van de houtproductie op de hoogte was.

Om de verschillende, hiervoor uiteengezette redenen behoort naar mijn meening ook bij de door Dr. H. gegeven cijfers het groote voorbehoud, dat het slechts schattingen zijn, en als zoodanig niet mogen worden aangezien voor betrouw-

bare opgaven. De schrijver is komen te staan voor hetzelfde gemis aan goede gegevens als anderen vóór hem, die van onzen boschbouw, in zijn geheel of in onderdeelen, het economisch belang trachtten te benaderen en dat beletsel zal onoverkomelijk blijven, zoolang niet een goede bosch- en houtstatistiek in ons land is ingericht. Dit kan niet geschieden door vragen aan gemeenten of aan de eigenaren zelf, maar daarvoor behoort een opname te worden gedaan over het geheele land door deskundige opnemers. Dit is een omvangrijk en daarom vrij kostbaar werk, dat van staatswege dient te worden ondernomen en vervolgens ook in de toekomst te worden bijgehouden.

Teneinde hierop nog weer eens opnieuw de aandacht te vestigen, meende ik er bij deze gelegenheid eenigszins uitvoerig op te moeten ingaan; het belang strekt veel verder dan alleen voor de populieren.

Er bestaat ook het gevaar, dat men de schattingscijfers, die door dezen en genen — bij gebrek aan beter — zijn gegeven, gaat aanzien voor werkelijke gegevens. Telkens leest men van het half millioen m³ hout, dat door onzen boschbouw wordt voortgebracht en vergeten wordt dat dit maar een ruwe schatting is geweest, zonder de pretentie van zelfs bij benadering juist te zijn.

Zien wij naar de internationale boschstatistiek, zooals die door het Int. Landbouwinstituut te Rome wordt gegeven, b.v. die in het Annuaire, uitgekomen in 1936, dan komt daarin voor Nederland niet alleen een verdeeling voor van het boschareaal over staat, gemeenten en particulieren en een opgave van de houtproductie, met het vermerk „approximatif”, maar ook en dan zonder dit vermerk, een verdeeling tusschen loof- en naaldhout, waarvan wij zelf niets afweten. Verrassender is nog een internationale statistiek in de Deutsche Forstwirt van 23 Maart j.l. waarin voor Nederland tot in tienden van procenten zelfs de verdeeling in eik, berk en zacht loofhout en naaldhout is aangegeven. Wisten we het maar! Waarschijnlijk zijn de buitenlandsche schrijvers de schattingen die voor en na gepubliceerd werden, voor werkelijke gegevens gaan houden, in de onderstelling dat het in een hoog-ontwikkeld cultuurland als Nederland met de cijfers wel in orde zal zijn. Verkeeren wij aldus tegenover het buitenland in een eenigszins beschamende situatie, erger nog is het gemis aan statistische grondslagen vanwege de daaraan verbonden economische nadeelen voor ons land zelf. Zoolang wij geen houvast hebben, hoeveel m³ in totaal en van iedere soort en belangrijk sortiment, jaarlijks in ons land wordt voortgebracht, zijn wij ook niet georiënteerd over de leveringsmogelijkheden en daarop moet, zooals ook in het verleden is gebleken, iedere ernstige poging om voor de Nederlandsche houtteelt betere bedrijfsvoorwaarden te scheppen, schipbreuk lijden.

Ook de rechtvaardiging van het investeren van groote kapitalen door rijk en gemeenten in nieuw te scheppen productie bosschen, wat men zou kunnen vergelijken met den bouw van nieuwe houtfabrieken, kan slechts worden gevonden, indien het geschiedt met een duidelijk inzicht in de ductiebosschen, wat men zou kunnen vergelijken met den in den blinde.

Het is niet zonder grond, dat op het internationale boschbouwcongres te Budapest in 1936 nog weer eens uitdrukkelijk naar voren werd gebracht, dat het voeren van een doelbewuste boschpolitiek zonder een goede boschstatistiek onmogelijk is.

Laten wij niet meenen, dat deze waarheid niet ook voor ons land zou gelden!
